

Regionstyrelsen 2021-10-05

Uppföljning av arbetet med könsrelaterat våld, våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck inom Region Jämtland Härjedalen

Ärendebeskrivning

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer (SOSFS 2014:4) fastställer hälso- och sjukvårdens och tandvårdens ansvar inom dessa områden. Dessa föreskrifter och allmänna råd trädde i kraft år 2014 men håller på att uppdateras av Socialstyrelsen under år 2021 och kan då komma att förstärkas. Socialstyrelsen har som ett komplement till dessa föreskrifter tagit fram Handbok våld i syfte att utgöra ett stöd för implementering av SOSFS 2014:4.

Region Jämtland Härjedalen har en Övergripande handlingsplan för jämställd och jämlik verksamhet 2021-2022. Handlingsplanen syftar i sin helhet till att förverkliga jämställdhet, jämlikhet, nationella minoriteter och barns rättigheter. Ett av målområdena i handlingsplanen är: Kvalitetsutveckla arbetet inom hälso- och sjukvården och tandvården avseende könsrelaterat våld, våld i nära relation, hedersrelaterat våld och förtryck, vilket också är en patientsäkerhetsfråga

Detta mål stämmer också överens med Europeiska deklARATIONEN för jämställdhet (CEMR) och artikel nummer 22 i denna: Könsrelaterat våld. Undertecknaren av CEMR, varav Region Jämtland Härjedalen är en, förbinder sig att stärka program och insatser mot könsrelaterat våld.

Arbete i Region Jämtland Härjedalen har pågått sedan år 2016, då regeringen beslutade att Socialstyrelsen skulle ge utvecklingsmedel till regionerna, vilket innebar att vi då kunde anställa särskild personal med spetskompetens (två halvtidstjänster) för ändamålet. Det möjliggjorde att Region Jämtland i flera år har kunnat satsa rejält på utbildning, framtagande av olika rutiner och material för yrkesverksamma inom hälso- och sjukvården samt tandvården för att förbättra upptäckt av våldsutsatta personer och deras barn samt för patientsäker dokumentation av våldsutsatthet.

Följande är en redovisning av arbetet under 2020-2021 med könsrelaterat våld, våld i nära relationer, hedersvåld och förtryck i Region Jämtland Härjedalen i första hand utefter de åtta aktiviteterna som fastställts i den övergripande handlingsplanen för jämställd och jämlik verksamhet.

Kvalitetsutveckla arbetet inom hälso-och sjukvården och tandvården avseende könsrelaterat våld, våld i nära relation, hedersrelaterat våld och förtryck, vilket också är en patientsäkerhetsfråga

Aktivitet 1

**Att framtagna rutiner inom området implementeras i verksamheterna.
Webbutbildning i Saba cloud finns för att underlätta implementeringen**

- 450 personer har gått webbutbildningen sedan starten 2017
- När det gäller att ställa frågor om våld till patienter och dokumentera på patientsäkert sätt i journalsystemet så såg vi en ökning under år 2020 med cirka 37 procent jämfört med 2019. Resultatet för år 2020 var 2165 patienter jämfört med 2019 års siffror på 1577 patienter. Det uppsatta målet för år 2020 var 2000 patienter. Under 2020 hade man inom ramen för sjukskrivningsprocessen även lagt stimulansmedel som enheterna efter redovisning kunnat erhålla om personalen har frågat om våldsutsatthet i samband med sjukskrivningsärenden, samt dokumenterat på rätt ställe i journalen. Detta kan delvis vara en förklaring till den ökning vi såg under 2020 men vi ser även andra verksamheter som gjort en viss ökning.
- Under perioden januari tom augusti 2021 har 1483 patienter fått frågor om våld, och där detta har dokumenterats i Cosmic. Hittills i år ser vi en ökning av antal dokumentationer med knappt 10 %. Målet för 2021 är satt till 3 000 patienter, ett mål som vi förväntar oss ska komma att uppnås.
- I ett nytt uppföljningsverktyg i Sisense kan vi se i hur stor utsträckning sjukskrivna personer fått frågan om våld i anslutning till sin sjukskrivning, om det dokumenteras i våldsmallen enligt rutin. Detta har tidigare ej varit möjligt att följa upp. Siffrorna visar att ca 4,8 % av dem som är sjukskrivna mer än 30 dagar har fått frågor om våld.
När vi för ca 2 år sedan gjorde en manuell stickprovskontroll av antalet sjukskrivna som fått frågan om våld låg siffran på ca 2 %.

Aktivitet 2

Delta i läns gemensamt arbete gällande våld i nära relationer.

- Årlig gemensam utbildningsdag med olika teman som anordnas av ledningsgruppen Tillsammans mot våld. Det är Länsstyrelsen, Region Jämtland Härjedalen, Polisen, Åklagarmyndigheten och Socialtjänsten som samverkar. Samverkansdagen i år handlar om sekretess vid samverkan för våldsutsatta vuxna (Operation Norrskén) som kommer att hållas den 23/9. Landshövdingen Marita Ljung inleder dagen tillsammans med företrädare för myndighetssamverkan Tillsammans mot våld.

Aktivitet 3

Ökad kunskap om forensisk omvårdnad vid omhändertagande av patienter utsatta för sexualbrott

- När det gäller forensisk omvårdnad så ligger nu NCK's (nationellt centrum för kvinnofrid) utbildningsmaterial om spårsäkring i Saba Cloud. Det är en instruktionsfilm för personalen om hur man använder "rape-kit" vid sexuella övergrepp. From september 2021 finns den tillgänglig i Saba Cloud.

Aktivitet 4

Utbildning om våld i nära relationer ingår i chefsutbildningen

- HR-enheten har en introduktion för nya chefer där viss information om Våld i nära relationer ingår.

Aktivitet 5

Utbildning om våld i nära relationer inklusive hedersrelaterat våld under AT tjänst

- Utbildningen har genomförts enligt plan de senaste åren

Aktivitet 6

Höja kunskapsnivån om hedersrelaterat våld och förtryck. E-utbildning med baskunskaper finns i Saba Cloud.

- Antal som gått E-utbildning om hedersrelaterat våld är 17 st
- Under 2021 har frågan om hedersrelaterat våld och förtryck fått en tydligare plats än tidigare när vi utbildar vårdpersonal om Våld i nära relationer.

Aktivitet 7

Fortsatt myndighetssamarbete kring Barnahus för ett samlat, likvärdigt och tryggt samhällsstöd för brottsutsatta barn.

- Under 2020 pågick ett intensivt arbete för att förbereda för öppnandet och uppstarten av verksamheten på Barnahus, dvs för barn som misstänks utsatta för våld och sexuella övergrepp. Samverkan sker mellan polis, region, socialtjänst och åklagarkammaren.
- Från 23/9 till 31/12 år 2020 hade Barnahus 12 planerade samrådsmöten. 30 stycken polisanmälningar där 53 barn var involverade hanterades. I de flesta anmälningarna är det en närstående person till barnet som misstänks.
- 13/1 -11/6 2021 hölls 19 planerade samrådsmöten och 1 akut. 72 stycken polisanmälningar där 90 barn har hanterats.
- Relationen mellan barnen och de misstänkta ser ut som följer:

Pappa	33 st
Mamma	8 st
Styvpappa	1 st
Styvmamma	0 st
Syskon	0 st
Släkting	1 st
Annan/okänd	38 st

Andelen annan/okänd är anmärkningsvärd i historisk jämförelse. Ökad förekomst av grooming tros vara en anledning till det. Brottsmisstanken under kategorin annan/okänd är:

 - 17st Sexuella övergrepp/våldtäkter
 - 6 st Sexuellt ofredande
 - 3 st Olaga integritetsintrång-spridning av bilder.
 - 3 st Våldsbrott,
 - 2 st Olaga hot,
 - 2 st Ofredande tex hatbrott/uppmanas att ta sitt liv.
 - 7 st Utnyttjande av barn för sexuell posering.
- Regionstabens samordnare mot våld i nära relationer deltar i arbetsgruppen för Barnahus samt styr- och ledningsgruppen för denna. I dessa grupper sitter också representanter från polisen, åklagarkammaren samt socialtjänsten för att samverkan ska bli så bra som möjligt. In en inledningsfas satt samordnaren med på de första sex samrådsmötena och har sedan dess haft kontinuerlig kontakt med Barnahus-samordnarna. Efter det fasades barnklinikens sjuksköterska in och har sedan dess gått på samrådsmötena, vid förhinder har samordnare ersatt henne enligt en muntlig överenskommelse. Regionens medverkan på samrådsmötena från

BUP och BUM har varit i princip 100%, BUM,s sjuksköterska har kontakt med kvinnokliniken vid behov.

Aktivitet 8

Myndighetssamverkan även kring personer över 18 år (operation Norrsken)

- Under 2020 startades projektet Operation Norrsken som är en operativ myndighetssamverkan för enskilda personer över 18 år som är våldsutsatta. Liknande Barnahus-konceptet med samrådsmöten i gång i veckan. Detta projekt håller på till 2022 och ska då utvärderas. Denna samverkan bedrivs mellan polis, socialtjänst och regionen vid behov kan åklagarkammaren vidtalas. Vi startade med samrådsmötena den 17/3
- Det har varit 17 stycken planerade samrådsmöten och 2 akuta möten. Vi har hanterat 26 personer. De flesta avidentifierade, 10 med samtycke.
- De är 24 kvinnor och 2 familjer varav en familj hotad till livet av sitt barn.
- Samrådsmötena har initierats av polisen vid 2 tillfällen och resten av socialtjänsten

Övrigt arbete som genomförts

Ett sätt att genomföra utbildningar under pandemin blev via digital teknik och på detta sätt har kompetensutveckling skett för exempelvis medarbetare inom primärvården, för AT-läkare, distriktsköterskor och samtlig ambulanspersonal. Även tillfällen med kompetenshöjning har skett genom utbildningstillfällen på vårdenheter inom slutenvården.

- Det har även tagits fram flera kortare inspelade föreläsningar om våld och om barn som far illa, vilket har varit avsett särskilt för akutmottagningens personal.
- Framtagande av checklista för orosanmälan, framförallt med tanke på personal inom Ambulansen. Syftet var att ha en enkel manual för hur detta hanteras även under jourtid.
- Under vecka 47 anordnade vi vår årliga uppmärksamhetsvecka mot våld. Vi hade då digitala föreläsare med personal från polisen och Barnahus.
- Planering inför årets uppmärksamhetsvecka pågår, vi kommer bland annat få lyssna om CMV (centrum mot våld) nya mottagning. Kast-mottagningen, Kast står för Köp av sexuella tjänster. Förebyggande arbete för dom som vill sluta köpa sex.
- Samordnarna sitter med i olika grupper både internt och externt.

År 2020, innan pandemin bröt ut dvs under januari-februari 2020 genomförde vi en hel del kompetensutveckling för vårdpersonal inom området mäns våld mot kvinnor inklusive prostitution och människohandel för sexuella ändamål och även könsstympning för yrkesverksamma inom hälso- och sjukvården. I samband med utbrottet av Corona/covid-19 minskade möjligheterna när det gäller att arrangera dessa utbildningar för vårdpersonalen. Dels var vårdpersonalen belastad på grund av pandemin och dels kunde vi inte ha den typ av fysiska utbildningstillfällen som vi vanligen genomförde.

Mot bakgrund av pandemin och de larmrapporter om ökat våld som kom från olika myndigheter, så genomförde vi under både våren och hösten 2020 olika digitala kampanjer för att öka uppmärksamheten och medvetenheten gällande våld i nära relationer, mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck och barn som utsätts för våld och far illa. Dessa kampanjer har särskilt uppmärksammat isoleringen i hemmet under

Coronapandemin, och hur detta ökar riskerna att drabbas av våld och även att isoleringen dessutom innebär svårigheter för utsatta att söka hjälp.

Framtid

Under 2021 ska riktade hälsosamtal för att förebygga ohälsa införas i Region Jämtland Härjedalen, och eftersom flera studier påvisar kopplingar mellan våldsutsatthet och ohälsa, till exempel ökad förekomst av stress, riskbruk av alkohol, hjärtinfarkt, sömnsvårigheter, oro, ångest, depression, suicidtankar, suicidförsök etcetera så har vi börjat titta på möjligheterna om det skulle gå att även inkludera denna typ av frågor i hälsosamtalet. En bakgrund till det är bland annat befolkningsstudien Våld och hälsa (NCK 2014) som visade på dubbelt så stor förekomst av riskbruk av alkohol hos kvinnor och män som utsatts för våld jämfört med ej våldsutsatta personer. Symtom på depression var dubbelt så vanligt bland dem som utsatts för våld i barndomen eller som vuxna. Studien visade också på ökad risk för hjärtinfarkt. Till exempel hos kvinnor som varit utsatta för våld var förekomst av hjärtinfarkt 2-4 gånger högre än hos icke våldsutsatta. Psykosomatiska symtom var dubbelt så vanligt bland kvinnor och tre gånger så vanligt bland män som varit utsatta för våld. Självskadebeteende var 3 gånger så vanligt bland kvinnor och 5 gånger så vanligt bland män som utsatts för våld jämfört med ej våldsutsatta.

Även rapporten Att fråga om våldsutsatthet som en del av anamnesen (NCK 2014) påvisar vikten av att ställa frågor om våldsutsatthet inom hälso- och sjukvården. I denna rapport rekommenderas till exempel att frågan om våldsutsatthet kan ses som en följdfråga vid stress. Riskbruk/missbruk av alkohol rekommenderas i rapporten också att följas av frågor kring utsatthet och våld, kanske även frågan om rökning. Ett kringskuret och kontrollerat liv kan också manifesteras sig i ätstörningar, övervikt och bristande möjlighet till motion.